

Slavomír Horák a kol.

Orient v proměnách mezinárodních vztahů

Orient v proměnách mezinárodních vztahů

Památce prof. Eduarda Gombára (1952-2025)

Slavomír Horák a kol.

Recenzovali: doc. PhDr. Bronislav Ostřanský, Ph.D.

PhDr. Petr Přebinda, Ph.D.

Autorský kolektiv: Zdeněk Cvrkal, Slavomír Horák, Jiří Kepka,
Karol R. Sorby, Václav Soukup, Zdeněk Veselý, Jiří Weigl, Josef Ženka,
a Eduard Gombár (dědicové)

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2025

Redakce Lenka Ščerbaničová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

© Univerzita Karlova, 2025

© Slavomír Horák a kol., 2025

ISBN 978-80-246-6104-9

ISBN 978-80-246-6163-6 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

K Bohu patříme a k němu se navrátíme

Korán 2:156

Obsah

Za prof. Eduardem Gombárem <i>Jiří Weigel</i>	7
Blízká setkání s prof. Eduardem Gombárem	13
(Ze vzpomínek jeho žáka) <i>Slavomír Horák</i>	13
Ze vzpomínek Eduarda Gombára	19
Eduard Gombár: Kompletní seznam publikační činnosti	31
K problematice aliancí v mezinárodních vztazích <i>Zdeněk Veselý</i>	47
Orient jako kulturní a politický konstrukt <i>Václav Soukup</i>	69
Čo bolo v roku 1971 účelom projektu Federácie arabských republik? <i>Karol R. Sorby</i>	93
Zemětřesení u Granady v roce 1431 a bitva u Higuieruely v egyptských mamlúckých pramenech <i>Josef Ženka</i>	101
Diplomatické vztahy Bábura s šáhem Esmácilem a jejich společné tažení do Transoxanie <i>Zdeněk Cvrkal</i>	117
Využívání nestátních aktérů v rámci zahraniční a bezpečnostní politiky Pákistánu (případ skupiny Laškar-e Tadžiba) <i>Jiří Kepka</i>	133
Obraz bitvy u Gökdepe v turkmenské historiografii a literatuře <i>Slavomír Horák</i>	151
Abstrakty	177

(Z archivu prof. Gombára)

Za prof. Eduardem Gombárem

PhDr. Ing. Jiří Weigel, CSc.

(Výkonný ředitel Institutu Václava Klause)

Prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc., byl osobnost české orientalistiky, dlouhá desetiletí jeden z našich hlavních odborníků na moderní dějiny arabského a muslimského světa, zasloužilý vysokoškolský učitel, který vychoval desítky nových odborníků na problematiku islámu a Blízkého východu. Byl autorem rozsáhlého odborného díla i popularizátorem svého oboru v široké veřejnosti. Vážím si toho, že jsem mohl být počátkem osmdesátých let jeho studentem na FF UK a i toho, že jsem jej mohl počítat mezi své dlouholeté přátele.

Spojovalo nás i to, že jsme se oba k studiu arabistiky a orientalistiky na FF UK v Praze dostali s menšími oklikami – on jako již zkušený historik a já jako student pražské VŠE. Pro oba však dějiny i jazyky blízkovýchodního regionu byly od mládí životním koníčkem. On v tomto oboru pevně zakořenil, vytrval celý život a významně jej obohatil.

Mě profesní život historii, arabistice a orientalistice – oborům prof. Gombára – bohužel poněkud vzdálil. Většinu své aktivní profesní dráhy jsem strávil ve vládních úřadech a v Kanceláři prezidenta republiky, kde převažovaly jiné agendy a disciplíny. Musím však říci, že jsem tak získal na druhé straně příležitost být čas od času přímo konfrontován s některými politickými událostmi na Blízkém východě, poznat osobně některé významné arabské a blízkovýchodní vůdce a představitele, poznat z jejich úst jejich pohled na svět, region a jeho konflikty, politiku a společnost. Znalost historických souvislostí a politických a společenských reálií regionu, jimiž mě vybavil v průběhu mých studií prof. Eduard Gombár, mi pomáhaly orientovat se v onom gordickém uzlu, jakým Blízký východ, arabský a muslimský svět permanentně jsou.

Oblast našeho zájmu – Blízký východ, Severní Afrika a muslimský svět – je po celá desetiletí v centru pozornosti světové politiky, médií i akademického světa. Bohužel, navzdory této pozornosti politická i hospodářská váha tohoto regionu v současném světě klesá. Klesá bohužel i jeho význam v komplexu mezinárodních vztahů České republiky. Má to nepochybně svůj objektivní důvod, ale do značné míry je to i v důsledku chyb české zahraniční politiky, lehkomyšlně opouštějící oblast našich tradičních vazeb a dlouholetých relací. V této souvislosti mohou jenom zopakovat význam odborné erudice a znalostí, které dnes často i na velmi vysokých místech naší státní administrativy postrádáme, a vzpomenout důležitost pedagogického i praktického působení prof. Gombára pro naši diplomacii. Kéž by takových odborníků jako on v ní dnes působilo více a déle.

Tradiční klíčová témata problematiky Blízkého východu – arabsko-izraelský konflikt, nacionalismus, velmocenské soupeření, islám a jeho obroda – přetrvávají stále, ale převrstvuje je nový vývoj se svými akcenty. Jestliže první dvě dekády tohoto století proběhly ve znamení islamistického terorismu, západních intervencí a tzv. Arabského jara, dnes máme možnost sledovat tragické důsledky vzájemného propletení a propojení těchto celkově negativně působících vlivů. Arabský svět je v důsledku západních vojenských intervencí a Arabského jara fatálně oslaben a rozvrácen. Jeho nejdůležitější státy v arabském Mašriqu – Sýrie a Irák – jsou po západních intervencích a občanských válkách zcela v troskách, stejně jako severoafrická Libye. Další klíčové země – Alžírsko a přelidněný Egypt – jen tak tak odvrátily převzetí moci radikálními islamisty a jejich vlády obtížně balancují na hraně nestability. Ropné monarchie arabského poloostrova zažívají nelehké období pokusů o transformaci archaických mocenských a společenských struktur, ekonomickou modernizaci v éře vynucovaného globálního odklonu od fosilních paliv a stále nejasné koexistence s ambiciózním, ale rovněž nepřilíš stabilním teokratickým Íránem. Tunisko a Súdán se propadají do zmatků, respektive občanské války, která již dlouhá léta sužuje i nešťastný Jemen. Snad pouze centru regionu odlehlé Maroko na dalekém západě, Omán na nejzazším východě arabského světa a Jordánsko ve tmě pod palestinsko-izraelským svícem, který každou chvíli zahoří, vykazují známky jakési stability a mírné prosperity.

V širší dimenzi muslimského světa není obrázek o nic povzbudivější – Afghánci znovu porazili další světovou velmoc, ale za cenu dlouhodobé izolace od světa a fixování středověkých poměrů. Západními sankcemi izolovaný teokratický Írán zůstává pro Západ a Izrael hrozbou

a těžko předvídatelným protivníkem, který navíc začal hrát důležitou roli i v ukrajinském konfliktu. Přelidněný Pákistán a Bangladéš s obtížemi, ale i jistou nadějí do budoucna přežívají další roky jako součásti stále dynamičtějšího indického subkontinentu, který zjevně následuje co do zrychlování tempa hospodářského rozvoje jihovýchodní Asii, kde Malajsie a Indonésie patří dnes již k průmyslovým velmocem, stejně jako na západě Turecko, kterému se za dvacet let vlády Recepta Erdogana podařilo stát skutečnou regionální velmocí a jedním z klíčových hráčů mezinárodní politiky dnešní doby. Postsovětská Střední Asie, kde se střetávají zájmy Ruska, Číny a Západu, v nejisté vnitřní i vnější situaci stagnuje a vývoj kolem ukrajinské války jejich postavení dále znejasňuje.

Stálou skepsi vyvolává vývoj v Africe, kde islám dosahuje významných misijních úspěchů a získává miliony nových věřících, ale celý kontinent se stále velmi obtížně adaptuje na změny ve světové politice a ekonomice a obtížně se vyrovnává s populační explozí, změnami klimatu a rozpadem tradičních společenských struktur.

Turbulentní vývoj muslimského světa destabilizujícím způsobem působí i na Evropu, která se stala cílovou destinací masové migrace, především z Blízkého východu, Afriky a Jižní Asie.

V západním pohledu na arabský a muslimský svět v důsledku tohoto vývoje převládla skepse. Ideologicky motivovaná snaha o odchod od fosilních paliv snižuje význam regionu, jenž stál a stojí na svém ropném bohatství. Západní idealistický názorový proud, který měl tendenci abstrahovat od složitostí společenského, politického, duchovního i ekonomického vývoje blízkovýchodního regionu a věřil v možnost rychlé transformace politického systému tamějších zemí v politickou demokracii západního typu, a to buď zvnějšíku západní intervencí a následnou materiální pomocí, nebo vnitřním revolučním vývojem, silně oslabil. Debakl Arabského jara a irácké a afghánské války oslabily zájem Západu k dalšímu intenzivnímu angažmá v blízkovýchodních záležitostech.

Západ dnes zajímá Blízký východ především kvůli masové migraci, iránským jaderným a mocenským ambicím a kvůli soupeření s Čínou, která naopak začala do regionu intenzivně pronikat a budovat si v něm svou sféru vlivu.

Česká zahraniční politika nemá vůči arabskému a muslimskému světu žádnou stabilní koncepci, která by odpovídala našim dlouhodobým národním zájmům. Má tendenci arabský svět přehlížet a ignorovat, k partnerům se chová necitlivě, spíše než české zájmy poslušně a ochotně sleduje zájmy cizí. Naše tradiční dobré postavení v regionu tak vzalo v průběhu let z velké části za své.

O to více je třeba ocenit všechny, kteří se neúnavně snažili a snaží udržet tradice našich politických a hospodářských vztahů s tímto blízkým a pro nás významným regionem a rozvíjet dědictví, které generace českých diplomatů, orientalistů a odborníků z dalších vědních oborů na Blízkém východě i při jeho zkoumání zanechaly.

Prof. Eduard Gombár patřil k nejvýznamnějším z nich. K jeho životnímu jubileu jsem mu proto chtěl vedle poděkování za veškerou dlouholetou spolupráci popřát i hodně dalších sil při výchově mladé generace nových odborníků i při jeho odborných a společenských aktivitách, kterými udržoval tradici vztahů naší země s arabským a muslimským světem. Bohužel jeho náhlý skon na počátku ledna 2025 jeho bohatou životní dráhu ukončil ke škodě a zármutku nás všech, kteří jsme ho měli rádi a vážili si ho jako skvělého odborníka i vzácného člověka.

Čest jeho památce.

V Brně (z archivu prof. Gombára)

Blízká setkání s prof. Eduardem Gombárem

(Ze vzpomínek jeho žáka)

doc. PhDr. Slavomír Horák, Ph.D.

(Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova Praha)

Moje první setkání s (tehdy ještě) doc. Eduardem Gombárem se odehrálo na katedře Blízkého východu, kam jsem se vloudil v rámci příprav na přijímací zkoušky na obory turkologie a dějiny a kultura islámských zemí. Už tehdy mě zaujal živý výklad prostřihaný tu vtipnými glosami dobových událostí, tu „veselými příhodami z natáčení“ z vlastních zkušeností a tu souvislostmi se současným děním. Setkání pokračovala na přijímacích zkouškách a také na první hodině z úvodního metodologického semináře, kde nás poprvé prof. Gombár provázel labyrintem blízkovýchodních studií se svým suchým humorem, učil nás kriticky hledat informace v pramenech, ať pocházejí odkudkoliv, a také nepodléhat některým konjunkturám interpretacím.

K významným předělům každého studenta prvního ročníku Ústavu Blízkého východu a Afriky se obvykle staly ústavní předvánoční besídky, kde mohl člověk poznat profesorský sbor z poněkud méně formální perspektivy, což však neznamenalo, že hned po Novém roce nebyl nováček „proklepnut“ na zkoušce. Zde jsem zažil první z mnoha hodin debat o dějinách a současnosti nejen Blízkého východu nad sklenkou vína, v nichž jednu z hlavních rolí hrál páně profesorův pragmatismus, pro některé idealistické studenty až cynismus vyplývající ze znalostí „dlouhých“ dějin a hlubokého studia reálií příslušných zemí.

Samotným studiem nás potom provázely (vedle dalších volených seminářů) klíčové předměty prof. Eduarda Gombára – Moderní dějiny Blízkého východu a jejich soudobá varianta. Nicméně s podobnou bravurou byl schopen obsáhnout i středověké dějiny oblasti, klasický i moderní islám, stejně jako později vyučované obecné dějiny mezinárodních vztahů a diplomacie či hospodářské či sociální dějiny Blízkého

východu. Osobně mě velmi inspirovala láska k moderním dějinám imperiálního Ruska, která zdaleka neznamenalala pouze nekritický přístup v duchu hesla „mít rád neznamenalala ztotožňovat se“. K jeho „parádním“ disciplínám patřily také semináře k současné politice blízkovýchodních zemí a východní otázky v dějinách. Při nich se uplatňovala jeho široká erudice v dějinách nejen sledované oblasti, ale obrovský přehled v evropských dějinách a zkušenosti z diplomacie. Vedle důrazu na faktografii, nezbytnou součást historie, však kladl při přednáškách i na zkoušení důraz na vnímání souvislostí a reálií tématu.

Při přípravě na zkoušky se našim fundamentálním zdrojem stala jeho „skripta“, která ovšem sám nikdy nese-psal. Ještě v době předmobilové se studentům podařilo nahrát jeho přednášky, které se následně přepisovaly do slov z magnetofonových pásků. Díky těmto „skriptům“ jsem poměrně slušně uspěl v obou klíčových zkouškách, jak z moderních, tak i ze soudobých dějin Blízkého východu. Některé hlášky z těchto přepisů tak budou navždy spojené konkrétními událostmi. Asi nikdy v životě tak již nezapomenu na osud osmanské flotily v bitvě u Navarina (1827), která byla „rozšmelcována kartáči“. Taky bych v případě potřeby teoreticky zvládl ústupový boj podle britské taktiky na základě poznatků britsko-afghánské války. Rovněž vím, že kdybych náhodou organizoval vojenský převrat, musím jej udělat v noci, jinak skončím v dopravní zácpě, a také, že při jeho přípravě mám číst noviny, abych neobsadil prázdnou budovu přestěhovaného rozhlasu. A podobných střípků lze uvést celou řadu.

Prof. Eduard Gombár byl vždy poměrně neordinární osobností a obvykle se studenti (ale i jeho kolegové) dělili na ty, kteří patřili k jeho „klanu“ a na ty, kteří měli vůči němu kritické připomínky. První skupina se obvykle rekrutovala ze studentů a absolventů s orientací na realistický a pragmatický pohled na dějiny i současnost a při jejich probírání v nekonečných hovorech vyprázdnila nejednu láhev vína a nejednu pivní korbel. Právě zde se formovaly horizontální i vertikální „klanové“ vztahy mezi generacemi arabistů, íránistů, turkologů, ale i dalších příbuzných oborů. Z těchto posezení se nezdálo staly další přednášky či jejich pokračování. Nejednalo se však vždy o shromáždění následující slepé myšlenky „velkého učitele“. Časem se názory tříbili různým způsobem, nicméně i díky rozhledu Eduarda Gombára se vždy jednalo o smysluplnou a kultivovanou debatu s tolerancí jiných názorů, byly-li tyto řádně zargumentovány.

Jako ředitel Ústavu pro Blízký východ a Afriku Filozofické fakulty UK v letech 2004–2014 dokázal stabilizovat ústav finančně i kádrově. S pietou se mu podařilo uskutečnit nezbytnou generační výměnu

a přitáhnout na katedru nové kolegy, a to i ty, s nimiž ne vždy souhlasil, ale které považoval za možný přínos pro rozvoj oboru.

Odborná a publikační činnost se, podobně jako přednášky, zaměřila na dějiny Blízkého východu 19. a 20. století, především jeho arabské části či i Osmanské říše, jakkoliv jeho doménou byla především oblast „Úrodného půlměsíce“ od Libye a Egypta přes Palestinu, Levantu až po Irák. Mnozí historikové mu vyčítali absenci historické práce v archivech, nicméně jeho zaměření na politickou historii 20. století vycházelo z existujících a dostupných dobových pramenů a literatury. Navíc se snažil vždy přinášet určitý nový pohled na dějinné události. Namátkou si vzpomenu na jeho článek o soudobých dějinách o osmanském sultánovi Abdulhamidovi II., kde akcentoval především tezi o jeho reformátorském úsilí oproti všeobecně přijímanému diktátorskému charakteru.¹ První větší publikace vyšla pod dobově zabarveným názvem *Revolučně demokratické strany na Blízkém východě* (Praha: Univerzita Karlova 1986), ve které se sice nevyhnul pro tehdejší dobu typickým kliše, nicméně nijak nevybočující z kontextu tehdejších publikací. Navíc již zde ukázal na solidní znalost (v rámci tehdejších možností) dobové západní i lokální literatury a jako literaturu k tehdejším událostem ji lze do určité míry použít dodnes, přestože některé závěry jsou již logicky překonané jeho žáky. Po převratu posloužila nám studentům publikace *Úvod do dějin islámských zemí* (Praha: Najáda 1994), kterou jsme měli jako základ k předmětu Metodologický úvod. V dnešní době se sice podobné publikace jeví jako zastaralé, nicméně v době před internetem, PDF publikacemi a přístupem k zahraničním databázím se jednalo o základního průvodce po orientalistických studiích.

Pro studenty se však zcela zásadní stala „černá kniha“ neboli *Moderní dějiny Blízkého východu* (Praha: Karolinum 1999), ve které shrnul své poznatky z dějin svého oblíbeného „dlouhého“ 19. století. Její výtahy jsme ostatně sledovali ve velkých svázaných deskách, které obvykle při přednáškách ležely na katedře Blízkého východu. Přestože byla napsána velmi čtivě, přece jenom postrádala kouzlo oněch přednášek s již zmíněnými vtipnými odbočkami a neotřelými glosami. Bohužel se nepodařilo vydat podobné vydání Soudobých dějin, které tak muselo počkat v poněkud jiné podobě až na jeho kolegu ze Slovenské akademie věd prof. Sorbyho, jednoho z přispěvatelů do tohoto sborníku.²

- 1 Eduard Gombár: Abdülhamit II. – despota či reformátor. *Historický obzor* 8, 1997, s. 154–161.
- 2 Karol Sorby: *Arabský východ (1945–1958)*. Bratislava: Slovak Academic Press 2005. Karol Sorby: *Arabský východ (1918–1945)*. Bratislava: Slovak Academic Press 2013. Karol Sorby: *Arabský východ (1959–1970)*. Bratislava: Slovak Academic Press 2018.

V první dekádě nového století publikoval Eduard Gombár tři publikace, týkající se současných dějin Blízkého východu, které částečně vyplývaly z jeho grantů pro ministerstvo zahraničí a částečně z jeho odborného i praktického zájmu o neformální struktury v politice. Prvotinou v tomto smyslu se stala kniha *Dramatický půlměsíc – Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace* (Praha: Karolinum 2001), na které navazovaly hloubkové analýzy neformálních struktur blízkovýchodní a severoafričké oblasti – *Kmeny a klany v arabské politice* (Praha: Karolinum 2004) a *Kmeny a klany v arabském Maghribu* (Praha: Karolinum 2007). Troufám si říci, že tyto knihy byly pro mě formující a inspirativní při studiu neformálních struktur na „mém“ středoasijském a kavkazském kolbišti a trápím jimi studenty dodnes. V souvislosti s přechodem na soukromou školu (Vysoká škola finanční a správní) se objevilo i skriptum *Úvod do dějin diplomacie* (2005), v níž stručným a hutným způsobem zpracoval diplomatické dějiny od třicetileté do druhé světové války.

V posledních letech zúročil prof. Eduard Gombár své historické znalosti v syntetických pracích v rámci edice *Dějiny států v Lidových novinách*. Navždy tak bude spojený s dějinami Egypta (2009, 2021), Iráku (2013), Libye (2015) a naposledy i Sýrie (2025). Jsem velmi rád, že jsem mu v tomto mohl přispět svou troškou do mlýna importem nejnovější literatury k tématu z ruské historiografie.

Vedle monografií se stal rovněž autorem řady dílčích studií publikovaných v profilových časopisech *Archív orientální* a *Nový orient*, ale také v *Historickém obzoru* a později v *Mezinárodní politice* či *Mezinárodních vztazích*. V nich rovněž byl schopen uplatnit celý svůj geografický záběr od Balkánu po Afghánistán, od Arabského poloostrova přes Maghreb až po česko-arabské vztahy.

Přestože se jeho publikační činnost z větší části omezovala na česko-slovenskou oblast, nutno dodat, že ve svém segmentu moderních a soudobých dějin Blízkého východu zanechal dědictví, na které mohou navazovat další (nejen jeho) žáci a kolegové.

Vedle své pedagogické a vědecké práce byla pro nás studenty i pro něj samotného velmi důležitá diplomatická, tlumočnická, obchodní i společenská činnost. Jako tlumočnick si trénoval jazykové schopnosti již za studií s delegacemi z arabských stran a posléze jako tlumočnick v Sýrii, Jemenu či Egyptě, a především v Libyi. Diplomatická praxe v Libyi a Sýrii v letech 1991–1993 zachycená ve vzpomínkách v této publikaci navazovala na jeho zájem o diplomacii a její roli v moderních dějinách. Z doby jeho diplomatické praxe, ale díky i přirozené společenskosti mu zůstalo mnoho kontaktů, díky nimž mu mnozí schopní lidé nejen

ze svého „klanu“ vděčí za práci v diplomacii či v obchodu, neboť jeho doporučení mělo svou váhu. Pro nás studenty byly jeho glosy z praxe nedílnou a neocenitelnou součástí formálních setkávání na přednáškách i neformálních posezeních.

Významný byl jeho přínos do rozvoje Společnosti česko-arabské, jímž byl dlouholetým místopředsedou, Společnosti přátel Sýrie, kde působil jako předseda. Kromě toho se aktivně angažoval v Česko-arabské obchodní komoře a několikrát byl přizván do obchodních delegací do Sýrie, Iráku nebo Jordánska. Osobně jsem nemohl nevnímat jeho zkušenosti při společné práci ve výboru Česko-iránské společnosti, kterou rovněž pomáhal zakládat.

Od počátku století se jeho velkou láskou stal letní domov v Mikulově, oáza otevřená v případě potřeby pro všechny dobré lidi. Díky jeho aktivitám mohlo toto město s výraznými židovskými kořeny zažít několik ročníků letních arabistických škol a dalších akcí spojených s islámským světem.

S Edou Gombárem nás poté spojovala řada dalších inspirativních setkání na různých místech, často v jeho milované krétské restauraci se sklenkou jeho oblíbeného domácího bílého. Hodnotili jsme současnou situaci v kontextu dlouhých dějin, těšili se na jeho názory a analýzy i na arabistická lingvistická okénka.

V době přípravy této publikace nás však zastihla smutná zpráva o tom, že další džbánec již spolu nevypijeme: 5. ledna 2025 jsem dostal zprávu, že ve 13.25 náš dobrý přítel podlehl rakovině. Zcela v duchu citátu z Koránu na počátku této knihy „K Bohu patříme a k němu se navrátíme!“ (Korán 2:156). Zařadit tento úryvek bylo jeho poslední přání a vzkaz, který se smutkem v srdci splňuji.

Tato publikace je tak svým způsobem poděkování a pozdrav prof. Eduardovi Gombárovi od jeho vybraných žáků a kolegů, který můžeme poslat na šťavnaté louky a ovocné sady *džannatu*; tam, kde tečou řeky vína, medu, mléka a vody (Korán 47:15) i tam, kam odešla řada jeho dalších kolegů.

Maturitní fotografie (z archivu prof. Gombára)

Ze vzpomínek Eduarda Gombára

Ke kořenům

Narodil jsem se v úterý 14. října 1952 v Hranicích na Moravě v harmonické rodině. Můj otec podplukovník Ing. Eduard Gombár (1922–1977) pocházel z Bratislavy, v roce 1948 absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích a v srpnu téhož roku se oženil. Moje matka RNDr. PhMr. Věra Gombárová (1928–2005) pracovala jako lékárnice. V roce 1957 jsme se přestěhovali do Trenčína, kde otec působil na velitelství Východního vojenského okruhu, a roku 1962 byl převelen do Brna na Vojenskou akademii. Zemřel ve věku 54 let na zástavu srdce. Otcovská výchova byla přísná, v rodině se po vzoru uherských důstojníků dbalo na protokolární vystupování podle zásady „ako sa patrí“. K armádě jsem získal pozitivní vztah, což jsem později uplatnil při kursech armádních důstojníků pro působení v arabských zemích. Do základní školy jsem chodil od roku 1959 v Trenčíně, Hranicích a v Brně, v roce 1968 jsem se stal studentem Gymnázia Brno, Koněvova (dnes Vídeňská), kde jsem v červnu 1972 maturoval. Celoživotního přítele jsem v této době našel ve spolužákovi MUDr. Rostislavu Stříbrném. Doma se hovořilo česky a k Moravě jsem si vytvořil silný vztah, umocněný později manželstvím a letními pobyty v Brně, Luhačovicích a Mikulově.

Velké citové zázemí mi poskytovali zejména prarodiče z matčiny strany, kteří se mi obětavě věnovali v raném mládí i během každoročních prázdninových pobytů v rodných Hranicích. Dědeček Josef Sosna (1898–1969) pracoval jako kamenosochař a restaurátor, „babička z Hranic“ Antonie Sosnová (1894–1969) byla účetní a pečlivě dbala na hospodaření domácnosti. Dědeček byl autorem sochy spícího jinocha *Endymióna*

umístěné ve Staré střelnici, inspirované utonutím jeho nevlastního syna. Vzbudil ve mně zájem o historii v romantické podobě prostřednictvím zfilmovaných Sienkiewiczových *Křižáků*, Dumasových *Tří mušketýrů*, *Hraběte Monte Christa*, Hugových *Bídníků* a Tolstého *Vojny a míru*. Pod jeho vlivem jsem namaloval několik malých olejů, se spolužáky jsem pěstoval historický šerm a natočil krátké filmy *Souboj v lese* a *Markýzův poklad*.

Bližší vztah jsem měl také k matčině starší sestře „tetě Jarce“ (Jaroslava Moučková/Roupcová, 1924–2016) a k bratrancům Martinu Moučkovi (*1951) a Štěpánu Hrnčířovi (*1951). Za příbuznými z otcovy strany jsem pravidelně jezdil do Svätého Jura, Bratislavy a Sence k „babičce z Bratislavy“ (Irena Sulovská, 1898–1989), otcově sestře „tetě Mimi“ (Mária Piačeková, 1925–1999) a „ujovi Dodovi“ (Jozef Piaček, 1919–1993), sestřenicím Didě (Gizela Kramplová, 1938–2012) a Majce (Mária Piačeková, *1951) a bratranci „malému Dodovi“ (Jozef Piaček, *1946), jenž působil jako docent filozofie na Univerzitě Komenského v Bratislavě.

Jak jsem se stal arabistou

Na počátku všeho byly dvě krásné známky belgické kolonie Rwanda-Urundi, na nichž byly zobrazeny opičky. Protože nikdo nevěděl, kde se ta země nachází, vzal jsem zeměpisný atlas a našel jsem ji uprostřed Afriky. Jako sedmi a osmiletý žák první a druhé třídy základní školy v Trenčíně jsem bedlivě sledoval „rok Afriky 1960“, kdy se z francouzských a britských kolonií stávaly nezávislé státy. Nádherné africké známky jsem sbíral i nadále a doplňoval četbou cestopisů Zikmunda a Hanzelky. Zájem o geografii a exotiku mě již nikdy neopustil.

Po přestěhování do Brna jsem se začal věnovat studiu evropských jazyků, zejména španělštiny, italštiny, francouzštiny a angličtiny, k nimž jsem později na gymnáziu přidal němčinu a latinu. Ruština byla ve škole povinná. Záhy jsem ve svých dvanácti letech objevil krásnou učebnici hindštiny vydanou roku 1963, což mne přivedlo k orientálním jazykům. Začal jsem kupovat učebnice a slovníky dalších asijských a afrických jazyků, včetně svahilštiny. Pak už to byl jen skok k arabštině přes učebnici egyptské hovorové arabštiny od mých pozdějších učitelů Jaroslava Oliveria a Rudolfa Veselého.

Arabský svět mne zaujal nejprve prostřednictvím hudby, kterou jsem poslouchal na krátkovlnném vysílání stanic Hlas Arabů a BBC. Nezvykle znějící jazyk mě přímo fascinoval, a když jsem získal ruskou učebnici

spisovné arabštiny pro začátečníky, pustil jsem se ve svých čtrnácti letech do studia jako samouk. Později jsem si opatřil také arabskou gramatiku a čítanku, které vydali arabisté z Univerzity Karlovy v Praze. Pečlivě jsem se věnoval arabskému písmu, kaligrafii, perokresbám a trochu také linorytu, k čemuž mne inspiroval můj dědeček Josef Sosna. Můj otec rovněž můj zájem aktivně podporoval. V době středoškolského studia jsem se také seznámil se základy perštiny, turečtiny a sanskrtu, který jsem studoval u profesora Adolfa Erharta na brněnské univerzitě. Vycítil jsem však, že se nechci stát čistým lingvistou, více mě zajímala historie, náboženství a kultura islámských zemí.

V Brně tehdy studovalo velké množství arabských studentů, zejména ze Sýrie. Navštěvoval jsem je na kolejích, scházel se s nimi v brněnských kavárnách a v případě starších studentů aspirantů jsem navštěvoval jejich domácnosti, kde jsem se poprvé setkal s výtečnou arabskou kuchyní. Právě syrští studenti mi prostřednictvím pozvání umožnili v létě 1969 odjet na vlastní pěst do Sýrie. Byl jsem okouzlen nejen starobylými islámskými památkami, damašskými mešitami, tradičními bazary a impozantní citadelou v Halabu, ale i křižáckými hrady a antickou Palmyrou. Poznal jsem typickou venkovskou rodinu zbožného šajcha ve východní Ghútě, rodiny městské střední vrstvy v Damašku a Halabu, jakož i domácnosti techniků pracujících v rafinerii v Homsu. Všude jsem se setkal s bezbřehou pohostinností, kultivovaným životním stylem a náboženskou tolerancí. Sýrie na mne učinila velký dojem, vyvolala romantické nadšení pro arabskou a islámskou kulturu a stala se inspirací pro mou budoucnost začínajícího orientalisty.

To vše mě vedlo v první řadě ke studiu islámského náboženství, s nímž jsem se při pobytu v Sýrii setkával na každém kroku. Důkladně jsem se seznámil s Koránem prostřednictvím českého překladu i arabského originálu, s islámskou teologií, islámskou mystikou a moderním islámem díky učebním textům skvělého islamologa Luboše Kropáčka. Postupně mne zaujala i komparativní religionistika. Nakonec se však ukázalo, že moje akademické směřování spěje hlavně ke studiu světové historie, která mě zajímala od raného mládí.

Když jsem ještě jako středoškolák na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konzultoval s nejvýznamnějším českým arabistou profesorem Karlem Petráčkem mé další směřování, doporučil mi, abych studoval historii a filozofii, protože arabistika se tenkrát neotevírala. Arabštinu jsem si o rok později ke dvěma povinným oborům přidal jako třetí obor. V posledním ročníku studia jsem musel překonat zákeřnou nemoc, nicméně v září 1977 jsem všechny tři obory absolvoval se studijním průměrem 1,00. Vysoce si vážím svých učitelů z filozofické fakulty, na historii

zejména Vladimíra Součka, Miroslava Hrocha, Roberta Kvačka, Josefa Haubelta, Jana Wannera, Vladimíra Nálevky a Aleše Skřivana, na filozofii Milana Sobotky, Jaroslavy Peškové a Ladislava Majora, jakož i výše zmíněných arabistů. Během studií rovněž krystalizovalo celoživotní přátelství s filozofem a politikem Miloslavem Ransdorfem, literárním vědcem Petrem Kuchynkou, archivářem Milanem Vondráčkem a historiky Ludkem Příkrylem a Ivanem Antovem. Na arabistice jsem studoval s Milošem Mendelem a egyptology Ladislavem Barešem a Břetislavem Vachalou.

Od studia k akademickému životu

Od října 1977 jsem zahájil akademickou dráhu na tehdejší Katedře věd o zemích Asie a Afriky, později Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Tato jedinečná orientalistická instituce, jejíž koncepci vypracoval profesor Petráček, vedoucí katedry v letech 1968–1974, se stala mým životním osudem. Přesto jsem se snažil udržet širší odborný záběr, než byla úzce filologicky pojatá orientalistika. V roce 1981 jsem získal vědeckou hodnost kandidáta historických věd a v březnu 1988 docenturu obecných dějin. V říjnu 2008 mne na základě návrhu Vysoké školy ekonomické v Praze prezident republiky Václav Klaus jmenoval profesorem mezinárodních politických vztahů. Vychoval jsem řadu absolventů oborů dějiny a kultura islámských zemí, arabistika, íránistika a turkologie, mám devatenáct úspěšných absolventů doktorského studia, působil jsem jako člen komisí pro habilitační a profesorské řízení a zasedal jsem ve vědeckých a redakčních radách. Vyvrcholením mé akademické činnosti bylo úsilí o transformaci Ústavu Blízkého východu a Afriky v nelehkém období akreditačního labyrintu a mizerných financí ve funkci ředitele ústavu v letech 2004 až 2014. Samostatnou kapitolu představovalo moje působení v čele Centra ázerbájdžánských a kaspických studií při ústavu. Od roku 2017 na Katedře Blízkého východu působím jako emeritní profesor. Koncem osmdesátých let jsem navázal úzký přátelský a kolegiální vztah s prof. PhDr. Karolem Sorbym, DrSc., ředitelem Ústavu orientalistiky SAV v Bratislavě a také slovenským vyslancem v Bagdádu. Můj životopis i akademickou dráhu při příležitosti šedesátých narozenin podrobně skvěle zpracoval jeden z mých nejlepších absolventů PhDr. Josef Ženka, Ph.D.¹

1 Josef Ženka, На́бѣа an-ну́ѣба: К 60. наро́зени́а́м Eduarda Gombára, in Josef Ženka a kol. *Středomoří v dějinách. Pocta prof. Eduardu Gombárovi k 60. narozeninám*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta 2012, s. 11–17.

Vzhledem ke skromným mzdovým poměrům na fakultě jsem mohl využít svého širšího odborného zázemí k pedagogické činnosti na soukromých vysokých školách. V říjnu 2001 jsem se společně s prof. Vladimírem Čechákem, doc. Radimem Valenčíkem a prof. Mojmírem Helískem stal jedním z „otců zakladatelů“ Vysoké školy finanční a správní, kde je rektorkou moje spolužačka na oboru filozofie dr. Bohuslava Šenkýřová. Přednášel jsem zejména dějiny diplomacie, dějiny mezinárodních vztahů a diplomatickou a konzulární praxi. Vzhledem k přesměrování školy k ekonomickým a bezpečnostním oborům se však postupně mezinárodně politické předměty redukovaly.

V únoru 2016 mi byla nabídnuta spolupráce s Vysokou školou mezinárodních a veřejných vztahů (dnes University College Prague), kde jsem po smrti rektorky doc. ing. Judity Štouračové, CSc., převzal funkci garanta studijních programů Mezinárodní vztahy a diplomacie a Mezinárodní a diplomatická studia. Přednáším předměty dějiny mezinárodních politických vztahů, diplomacie v globalizovaném světě a diplomatický protokol. Posílil jsem přátelské vztahy s dlouhodobými kolegy prof. Zuzanou Lehmannovou, prof. Zdeňkem Veselým, prof. Janem Eichlerem a doc. Václavem Soukupem, s nimiž jsem se na této vysoké škole po letech setkal.

Od tlumočení k diplomacii

Ještě jako student gymnázia jsem se v Brně setkal s významným českým afrikanistou a diplomatem dr. Zdeňkem Poláčkem, jenž mne upozornil na záludnosti uplatnění orientalistů v praxi a na nutnost přivydělávat si tlumočením. Později jsem svým studentům po vzoru prof. Aloise Musila vštěpoval, aby se uplatňovali nejen jako akademici, ale i v praxi diplomatické. Jako profesionální arabista jsem občas využíval příležitosti působit jako tlumočník a překladatel, avšak vždy tak, aby to neomezilo můj akademický rozvoj. Křest ohněm jsem prodělal již na konci pátého ročníku studia, kdy jsem byl vzhledem k nedostatku arabsky hovořících tlumočnicků požádán o tlumočení protokolární večeře na úrovni ministra. Křest jsem úspěšně zvládl, dodnes si pamatuji, že jsem tehdy neznal arabský výraz pro „chmel“. Pak jsem čas od času pro Svaz československých novinářů doprovázel delegace syrských a palestinských žurnalistů. V červnu 1979 jsem s delegací Odborového svazu učitelů navštívil Damašek a v listopadu 1986 jsem doprovázel delegaci Odborového svazu pracovníků spojů do Adenu. Vrcholným zážitkem z tlumočnické aktivity bylo

setkání kardinála Františka Tomáška se syrským velkým muftím Šajchem Ahmadem Kaftarú v Arcibiskupském paláci během Mírového kongresu v červnu 1983. Na druhé straně mi zkušenost ukázala, že arabští partneři často považují tlumočnicka za pouhého sluhu na úrovni číšníka. Byl jsem šokován, když členové palestinské delegace na zmíněném kongresu přikázali jednomu významnému arabistovi „tlumoč, ty pse“ (*tardžim, já kalb*).

Po ukončení aspirantury mě začala velmi tížit bytová otázka. Na koleji jsem strávil celkem osm a půl roku, pak jsem bydlel tři roky v neoficiálních podnájmech. K řešení tohoto problému mne inspiroval můj učitel a starší kolega profesor Rudolf Veselý, který odešel z fakulty působit jako tlumočnick a překladatel pro podnik zahraničního obchodu Strojexport v libyjském Tripolisu. Když jeho pobyt skončil, obrátili se pracovníci tohoto podniku na mě. Mnozí známi mne před rozhodnutím jet do Libye varovali s tím, že tam lidé údajně umírají. Moje první dojmy po příjezdu do Tripolisu v červenci 1984 nebyly povzbudivé. Na letišti mě přivítal Ing. Miloš Kučera z pobočky Strojexport Road Section, pozdější ekonomický rada v Damašku, a sdělil mi, že právě odesílá do Prahy dva pracovníky „nohama dopředu“. Z letiště jsme cestou do firemní kanceláře v márnici vyřizovali faktury za rakve a rubáše a teprve potom jsem se ubytoval. Během ročního pobytu jsem navázal řadu přátelských vztahů se stavebními inženýry, obchodníky i techniky a postupně díky arabštině získal autoritu při kontaktech s libyjskými partnery. Kamarádství s Ing. Jiřím Haramulem přetrvalo i po skončení pobytu v Libyi. Užival jsem si zdravého suchého subtropického podnebí mezi mořem a pouští, které mi pomáhalo překonat důsledky vyčerpávající léčby. Nicméně náročná praxe při řešení různých složitých situací, zejména návštěvy libyjských věznic, ve mně vyvolala značné zklamání a rozčarování z nové zkušenosti s arabským světem. Po návratu jsem se ještě čtrnáct dní neusmál.

Jako arabista jsem překládal nejen stavební a celní dokumentaci a tlumočil obchodní jednání, ale byl jsem zapojován i do řešení různých běžných konzulárních případů. Automobilové nehody bývaly nejčastějším problémem. Při nehodách bylo třeba především věnovat pozornost zdraví postižených, snažit se je dopravit do nemocnice a rychle kontaktovat místní policii. Očekávalo se, že pokud je postižený v nemocnici, účastník nehody či jeho zástupci ho navštíví a projeví patřičnou účast. Mnoho nehod se pak řešilo u smírčího soudce. Pokud došlo ke smíru a mimosoudnímu finančnímu vyrovnání, případné trestní řízení bývalo formální. Při vážných nehodách bylo třeba postupovat obezřetně, neboť

byly známy případy lynčování domnělého viníka nehody ze strany příbuzných či známých obětí.

Jeden konzulární případ vyplynul z konkurenčního boje mezi místními podnikateli a zahraničními firmami. V Libyi bývalo zvykem, že ředitel je fyzicky zodpovědný za svou firmu a v případě konfliktu se zákonem bývá preventivně uvězněn. Například v Misurátě byla česká stavební firma obviněna z pašování, jehož se měla dopustit tím, že přesunula svá nákladní auta ze staveniště v jedné provincii do jiné provincie, což bylo v rozporu s poměrně složitými místními celními předpisy. Racionálním jádrem konfliktu však byla neochota české firmy využít předražených služeb místních přepravců. Ředitel české firmy byl zatčen a uvězněn, při soudním líčení však firma spor vyhrála a byla pouze sankcionována pokutou.

Během svého pobytu jsem řešil i několik těžkých konzulárních případů. Velmi smutný, nicméně na řešení jednoduchý, byl „případ zasypaných dětí“, k němuž došlo na staveništi sídliště v Tripolisu. Buldozer při stavebních pracích zasypal dvě děti, které si hrály na mohutné hromadě písku. Když je dva pracovníci vyhrabali, dětské dušičky již byly v nebi. Nejprve bylo nutno oba viníky odvézt na policii a nechat zavřít v policejní cele, aby se předešlo případnému lynčování. Pak bylo třeba navštívit příbuzné a jménem stavební firmy projevit účinnou lítost. Bylo dohodnuto odškodné, poté byla u smířčího soudce uzavřena příslušná dohoda mezi pachatelem a obětí. Tresty obou viníků pak byly podmíněčné. Vzhledem k tomu, že staveniště bylo řádně pojištěno a bylo střeženo libyjským hlídačem, pojišťovna nárok uznala a firmě proplatila zaplacené odškodné v plné výši.

Poměrně náročné bylo řešení bizarního případu „pašování rumových pralinek“. Přestože v Libyi byla tvrdá prohibice, kdy za pašování alkoholu nebo za opilst na veřejnosti hrozilo vězení od šesti měsíců do tří let, českoslovenští občané vařili domácí pivo či pálili alkohol ze všeho možného včetně kečupu. Dva dělníci, kteří zahajovali roční pracovní pobyt na stavbě silnic, dobře věděli o prohibici. Před odletem do Tripolisu byli každý vybaveni částkou pěti dolarů. Jeden z nich ve duty-free shopu investoval svých pět dolarů do litrové lahve whisky, kterou během dvouhodinového letu společně zkonsumovali. Na letišti celník pojal podezření a v otevřeném kufru odhalil krabičku „rumových“ pralinek, v nichž však žádný alkohol není. Když jeden z dělníků podal celníkovi svůj pas, v němž se nalézala druhá pětidolarová bankovka, byli oba obviněni nejen z pašování alkoholu, ale i z pokusu o korumpování úředního činitele, za což hrozil trest v rozpětí od tří do patnácti let. Při řešení

případu se podařilo podrobit pralinky řádně uložené v celním skladu chemickému rozboru, který potvrdil nepřítomnost alkoholu. Nedošlo tedy k pokusu o pašování alkoholu, a tudíž ani k pokusu o korupci. Oba dělníci byli soudem osvobozeni.

Bezpečnostní problémy patřily k nejtěžším konzulárním případům, neboť bývají spojovány s obviněním ze špionáže. Jeden pracovník stavby silnic z pouštního tábora při skupinovém výletě k antickým památkám v lokalitě Leptis Magna a k moři pořídil z jedoucího autobusu fotografii krajiny, a přitom vyfotografoval vojenský objekt s radarem. Po zatčení libyjskou vojenskou kontrarozvědkou nebylo déle než dva měsíce možno získat jakoukoli informaci o jeho osudu. Teprve po návštěvě prokuratury bezpečnosti revoluce se podařilo dosáhnout toho, že pracovník byl obviněn a přemístěn do vazební věznice, což teprve v této fázi umožnilo najmout advokáta. Soud byl naštěstí veřejný, obžalovaný přiznal, že byl „nalezen v blízkosti vojenského prostoru“, měl u sebe „předmět schopný výzvědné činnosti“ (fotoaparát) a „získal tajemství z tajemství obrany státu za účelem jiným, než je předat cizí moci“. Za špionáž mu mohlo hrozit vězení od tří let až po doživotí nebo trest smrti. Po velkém diplomatickém úsilí naší strany soud nakonec vynesl rozsudek tří let a tří měsíců vězení. Po další intervenci byl pracovník sice omilostněn, avšak přesto strávil v libyjském vězení dva a půl roku.

Po návratu z Libye jsem v Praze koupil třípokojový byt v panelovém domě a pokračoval v akademické činnosti. Jako nově jmenovaný zástupce vedoucí katedry jsem se ve velké míře začal věnovat rozšiřování možností stipendijních pobytů studentů arabistiky v rámci kulturních dohod s Egyptem, Tuniskem a Jordánskem. S velmi vstřícným přístupem jsem se setkal u Ing. Ivana Voleše, jenž byl tehdy ředitelem blízkovýchodního odboru Federálního ministerstva zahraničních věcí a následně velvyslancem v Egyptě. Kromě výjezdů řady studentů arabistiky do zmíněných zemí se mi podařilo dosáhnout posílení skromných stipendií ze strany ministerstva školství.

V roce 1990 se můj život poměrně radikálně změnil ve dvou směrech. Dne 24. března 1990 jsem pojal za manželku Janu, narozenou 4. listopadu 1961 ve Frýdku-Místku, jež se mi stala velkou životní oporou. Jako absolventka filozofické fakulty na oborech bohemistika-klasická filologie měla nejen velké pochopení pro mé akademické úsilí, ale postupně se nadchla i pro objevování arabského světa. Vzápětí jsem dostal nabídku od velvyslance Voleše, abych odjel do Káhiry jako první tajemník odpovědný za oblast kultury. V létě jsem absolvoval rutinní přípravu na ministerstvu zahraničí, krátkým školením pro manželky diplomatů

prošla i Jana. Z tohoto plánu nakonec sešlo, nicméně na jaře 1991 jsem obdržel další nabídku na místo prvního tajemníka na velvyslanectví v Bagdádu. Nabídku jsem však musel odmítnout, neboť bych vzhledem k bezpečnostní situaci v Iráku musel odjet bez manželky. Téměř zároveň přišla nabídka z Federálního ministerstva zahraničního obchodu, abych nastoupil na obchodním oddělení velvyslanectví v libyjském Tripolisu jako obchodní přidělenec. Tuto nabídku jsem přijal, na fakultě jsem si vzal neplacenou dovolenou a v srpnu 1991 jsme s manželkou odjeli do Libye.

Jako obchodní přidělenec jsem pracoval zejména jako analytik libyjské ekonomiky, což bylo blízké akademické práci, a také jako tlumočnick při kontaktu s úřady a při obchodních jednáních. Moje činnost diplomata nebyla tak dramatická jako při prvním pobytu, k situaci jsem přistupoval bez emocí a zaujal jsem celkově realistický pragmatický přístup k arabskému světu. V Tripolisu jsme také oslavili třicáté narozeniny manželky Jany. Navázal jsem přátelský vztah s chargé d'affaires dr. Miroslavem Belicou, pozdějším vedoucím zastupitelského úřadu v Bagdádu a autorem skvělých publikací o Libyi, Iráku a Sýrii. Po jeho odjezdu jsem byl v úzkém kontaktu s velvyslancem Ing. Alexandrem Karychem, s Ing. Jiřím Maceškou, pozdějším náměstkem ministra průmyslu a obchodu, a také s ředitelem obchodního zastoupení Omnipolu Ing. Petrem Křižanovským. Můj devítiměsíční pobyt ukončila Rezoluce Rady bezpečnosti o sankcích vůči Libyi, která vstoupila v platnost 15. dubna 1992. Podle ní byly členské státy OSN zavázány snížit úroveň a početní stav diplomatického zastoupení v Tripolisu.

Po návratu do Prahy jsem byl informován, že jsem byl jmenován obchodním přidělcem v Damašku, kam jsem okamžitě společně s manželkou odcestoval. V úřadu mě přivítal můj nadřízený inženýr Křižanovský, jenž se mezitím stal obchodním radou. Na velvyslanectví sloužil jako diplomat také můj absolvent a skvělý arabista Jaromír Marek, jakož i arabista Vladimír Tesárek. Navázal jsem přátelský vztah s dr. Petrem Markvartem, jenž byl ředitelem damašské pobočky Techno-exportu, a také s dr. Miroslavem Somolem, náměstkem ministra průmyslu a obchodu, jehož jsem vystřídal ve funkci obchodního přidělence. V práci diplomata mi kolegové vycházeli vstříc, obchodní partneři byli vysoce kultivovaní a vzdělaní, cesty do Libanonu a Jordánska byly příjemným oživením každodenního života. Vrcholem aktivit velvyslanectví i obchodního oddělení byl příjezd vládní delegace v čele s prvním místopředsedou federální vlády Rudolfem Filkusem. Při té příležitosti jsem se seznámil s federálním ministrem financí Ing. Janem Klakem.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Orient v proměnách mezinárodních vztahů. Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.